

Wini
1901/15.

Graun Priester Dr. Ritter
ausgegeben bei Schulprüfungsw.

Program m

zur

C 4592

2.
Dronke

Herbst-Schulprüfung

und

zu den öffentlichen Rede- und Gesangübungen
in dem Königlichen Gymnasium zu Coblenz

9. und 10. September 1839.

Herausgegeben

von

Dr. Franz Nic. Klein,
Director.

Inhalt:

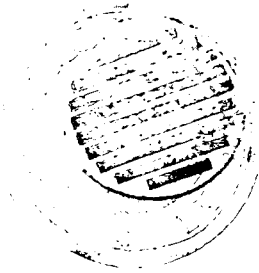
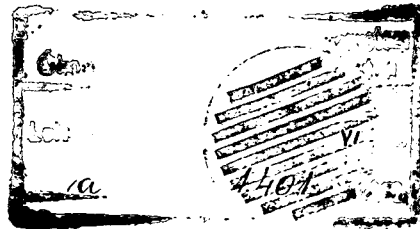
- 1) De *Niceta Davide et Zonara* interpretibus Carminum S. Gregorii Nazianzeni.
Scr. *Ern. Dronke*.
- 2) Schulnachrichten, zwanzigste Folge, vom 22. October 1838 bis zum 7. September 1839.

Coblenz, 1839.

Druck und Papier von Dubois und Berle.
(Rheingäßchen No. 1049.)

Sz 1/91: [] C [] 451912

~~Lejtszám:~~
~~Árnyékszám:~~
19... hó... n.

DE NICETA DAVIDE ET ZONARA

INTERPRETIBUS CARMINUM S. GREGORII NAZIANZENI.

SCRIPSIT

ERNESTUS DRONKE.

**ACCEDIT PARTICULA PARAPHRASIS NICETAE DAVIDIS NUNC PRIMUM
E CODICE BIBLIOTHECAE CUSANAE EDITA.**

De Niceta Davide philosopho, qui etiam historicus et rhetor appellatur, primus egit Martinus Hankius in libro de Byzantinarum rerum scriptoribus c. xvi, p. 258 sq., a quo sua habet Fabricius bibl. gr. vol. vii. p. 747 ed. Harles. Episcopus fuit Dadi-brae ¹⁾, quae urbs sita erat in Paphlagonia, unde Dadibrenus vel Paphlago cognominatur. vixit saeculo nono; sed quo anno natus aut mortuus sit, ignoramus. hoc constat eum adhuc vixisse post annum dcccclxxx; nam irruptionem illis temporibus a Saracenis in Siciliam factam atque eversionem Syracusarum ipse narrat in vita Ignatii patriarchae Cplitani. vitas scripsit ss. Hyacinthi et Eustathii editas a F. Combefis Parisiis a. 1666 et vitam s. Ignatii patriarchae Cplitani, quae primum a Metio latine facta Caesaris Baronii annalium tomo qui res saeculo nono gestas continet maximam partem inserta est, tum integra graece et latine Radero interprete edita in actis concilii Cplitani quarti quod dicitur oecumenicum octavum Ingolstadii a. 1604 et repetita in aliis conciliorum collectionibus. Atque de harum vitarum scriptore nulla est controversia; sed exstat interpretatio sive metaphrasis carminum s. Gregorii Nazianzeni, quae alii cuidam Nicetae a multis viris doctis tribuitur. In magno enim scriptorum numero, qui nomen Nicetae ferunt quorumque catalogum dedit Fabricius bibl. gr. l. s. l., duo sunt qui interpretationes in nonnulla Gregorii Nazianzeni opera scripserunt, alter Nicetas David, alter Nicetas cognomine Serron sive Serrariensis, qui ex episcopo Serrarum in Macedonia prima metropolita Heracleae Ponti in Thracia factus saeculo undecimo ad finem vergente floruit. v. Fabricii bibl. gr. viii, 431 et Creuzeri meletemata e disciplina antiq. I, 14. atque ille interpretatus est selecta quaedam carmina Gregorii, Nicetas autem Serron scripsit commentarium in sedecim orationes eiusdem theologi. quum vero eodem appellentur nomine, factum est ut saepe temere confunderentur atque metaphrasis illa quae est Davidis tribueretur Serroni.

Primum sub Nicetae Davidis nomine prodiit exegesis in tetrasticha et monosticha Venetiis apud Franc. Zanetum a. 1563. hanc vero interpretationem non esse Nicetae sed Zonarae infra demonstrabo, ubi de toto libro paucis eorum qui indices librorum conficiunt inspecto accuratius disseram. Tum Jacobus Billius archimandrita Micaëlinus partem totius commentarii e codice cardinalis Sirleti latine edidit Parisiis a. 1575, at in fronte operis et in epistola ad illum cardinalem scripta auctorem nominat Cyrum

1) Ita nomen scribitur in Nicetae Choniatae historia imperii Alexii Comneni, Isaaci Angeli fratris, I, 7. p. 624. ed. Imm. Bekkeri, ubi excidium urbis narratur.

Dadybrensem, quod male fecit. propius ad veritatem accedit inscriptio, quam praemisit commentario in tetrasticha, quum eum dicit esse Cyri Nicetae Dadybrensis episcopi. sed nomen Cyri ipse finxit; nam κύριος non est nomen proprium sed honoris titulus pro κύριος. v. Barthii advers. p. 1393, quem testem citavit Fabricius l. l. VIII, 431, et Vil-loison, notices des manusc. de la bibl. nation. VII, 422 Jacobsio laudatus in indice anthologiae Palatinae. idem titulus ante nomen proprium legitur in codice Monac. no. 263, qui Nicetae Serrariensis epitheta deorum dearumque continet; v. Creuzeri meletemata l. l.

Dum Billius in Gallia novam Gregorii Nazianzeni operum editionem adornabat, eundem laborem in Germania susceperat Joannes Leuuenclaius; et is iam ante Billium verterat commentarium in sententias τετραστιχους, verum casu aliquo amiserat neque ipsi ad manus fuit exemplar graecum, de quo nova interpretatio institui posset, ut ipse fatetur in prooemio tom. III suae editionis, quae prodiit Basileae ex officina Hervagiana per Eusebium Episcopium a. 1571. sed quod rei caput est, verum auctorem nominat Nicetam Davidem. Atque eidem scriptori eadem metaphrasis tribuitur in fronte editionis, quam laudari video a Lambecio comment. IV, 34, non inveni in lexicis bibliographicis. inscriptio libri haec est: *Nicetae Davidis philosophi commentarius in s. Gregorii Naz. tetrasticha et monosticha ab Hercule Faello presbytero Imolensi latine versus. Imolae apud Laurent. Gianottum. 1588.* sed fortasse haec interpretatio facta est ex editione Veneta atque commentarius est Zonarae, non Nicetae Davidis.

Non multo post ex libro manuscripto bibliothecae Augustanae graecam paraphrasim in sex carmina arcanorum sive versus 482 edidit Dav. Hoeschelius Lugduni Batavorum a. 1591, quae editio repetita est ab Joan. Hornschuchio Lipsiae a. 1645. sed quum illos libros videre nondum mihi contigerit, nescio quo cognomine Nicetas sit appellatus. Caeterum neque primi editores neque postea quisquam quod sciam diligentius hanc rem investigavit, quare minime mirum etiam nostris temporibus exstitisse, qui praepropere quae sunt Nicetae Davidis ab ipso abiudicarent. v. Creuzeri melet. p. 59, n. 1. Schoell, histor. litt. graec. ed. germ. cur. Schwarzio et Pindero, t. III, p. 176. n. 1. Fortasse hoc ζήτημα iam persolverunt monachi ordinis s. Benedicti, novissimi operum Gregorii Nazianzeni editores; sed editione eorum interrupta totus apparatus in secundam et tertiam partem etiamnunc latet in scriniis nescio cuius bibliothecae. igitur quae mihi felici quodam casu in manus venerunt atque ad controversiam componendam conferre posse videantur, hoc loco cum viris doctis communicabo.

Ad ripas Mosellae amoenissimas prope vicum Cues domus est alendis senibus presbyteris ab illo cardinale Nicolao Cusano exstructa, in cuius bibliotheca bona pars librorum, quos cardinalis et ipse scripserat et collegerat, adhuc adservatur, quamquam saepe est spoliata. numerus quidem librorum exiguus est, sed reperiuntur inter eos etiam boni et digni qui innotescant, licet non tales, quales ibi se reperiturum esse spe-

raverat Andreas Guil. Cramerus, cuius hac de re lepida exstat narratio in ipsius chronicis domesticis p. 145 sq. de libris enim, qui ad ius spectant, iam meliora edocti sumus ab EDUARDO BOECKING v. d. et mihi amicissimo; v. Frid. Caroli a Savigny librum *Geschichte des römischen Rechts* cet. p. iii. pag. 8. ed. sec. Inter graecos autem libros manuscriptos, quorum copia mihi nuper facta est per MARTINIUM v. rev. illius domus praefectum, fuit etiam codex, qui totam Nicetae Davidis metaphrasim continet in ea Gregorii Nazianzeni carmina, quae sibi Nicetas interpretanda delegerat. membranceus est atque ex foliis 138 formae quadratae constat; scriptus est ni fallor saeculo XI vel XII calligraphice, non tachygraphice quod vocant, summa litterarum elegantia et tanta exaratus diligentia, ut rarissime verbum perperam scriptum reperiatur. siglis nullis usus est scriptor; pauca tantum vocabula per abbreviaturam scripta sunt ut Ἰησοῦς, Χριστός, θεός, πνεῦμα, πατήρ, μητήρ, ἄνθρωπος, σωτηρία et ab his derivata. accentuum ratio eadem fere est quae hodie observatur; quod ad spiritus attinet, duo rho deinceps posita nunquam illos sibi inscriptos habent, ut et in aliis codicibus et nunc scribitur. v. Bast. comment. palaeogr. p. 733. iota quod subscriptum dicimus nunquam infra lineam, raro in ipso versu ponitur, v. c. ἀνθρώων pro ἀνθρώων, plerumque omissum est. sed sunt verba, quae nunc carent iota subscripto, in codice cum illo leguntur, ut ζῶιον pro ζῶον, de qua scribendi ratione v. Bast. l. l. p. 719. particulae quaedam compositae per partes scribuntur, v. c. ὄτ' ἄν, ἐπ' ἦν, ἐπειδ' ἄν. contra praepositio κατὰ cum quibusdam nominibus saepe in unum vocabulum coniungitur, sic semper κατάφρυσιν scriptum est pro κατὰ φύσιν. itacismi vestigia pauca reperiuntur.

Folium primum incipit colore rubro: Νικήτα τοῦ καὶ δαδ δούλου ἰϋ χϋ τοῦ φιλοσόφου ἐξήγησις τῶν ἀπορρήτων τοῦ μεγάλου Γρηγορίου τοῦ θεολόγου ἐπὶ λόγος α' προοίμιον. pag. 4 περὶ ἀρχῶν. p. 16 λόγος β' περὶ υἱοῦ. p. 30 λόγος γ' περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. p. 45 περὶ κόσμου λόγος δ'. p. 64 περὶ προνοίας λόγος ε'. p. 78 περὶ τῶν λογικῶν οὐσιῶν λόγος ς', sed in fine περὶ νοερῶν οὐσιῶν καὶ ἀγγελικῶν. p. 93 Νικήτα τοῦ καὶ Δαδ δούλου ἰϋ χϋ τοῦ φιλοσόφου ἐξήγησις τῶν ἀπορρήτων τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ θεολόγου ἐπὶ λόγος ζ'. p. 109 περὶ διαθηκῶν καὶ ἐπιφανείας Χριστοῦ λόγος η', in fine περὶ ἐπιφανείας ἢ θεοφανείας Χριστοῦ Ἰησοῦ. p. 124 Ἐξήγησις τῶν ἀπορρήτων τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ θεολόγου ἐπὶ περὶ ἀρετῆς ἀνθρωπείας λόγος θ'. p. 145 Ἐξήγησις εἰς τὰ ἀπόρρητα τοῦ μεγάλου Γρηγορίου ἐπὶ τὰ διὰ ἡρωελεγειῶν · περὶ φύσεως ἀνθρωπίνης λόγος ι'. p. 165 Ἐξήγησις τῶν ἀπορρήτων τοῦ μεγάλου Γρηγορίου τοῦ θεολόγου ἐπὶ περὶ εὐτελείας τοῦ ἐκτὸς ἀνθρώπου καὶ τῆς τῶν παρόντων ματαιότητος λόγος ια'. p. 190 Ἐξήγησις τῶν ἀπορρήτων τοῦ μεγάλου Γρηγορίου τοῦ θεολόγου ἐπὶ μακαρισμοὶ καὶ ὄροι πνευματικοῦ βίου λόγος ιβ'. p. 205 Ἐξήγησις εἰς τὴν γνωμολογίαν τοῦ ἔπους τοῦ μεγάλου Γρηγορίου τ. θ., in fine εἰς ἀπόρρητα τὰ τοῦ μεγάλου Γρηγορίου τ. θ. ἐπὶ πρᾶξις ιγ'. p. 219 Τοῦ αὐτοῦ Νικήτα τοῦ καὶ Δαδ δούλου ἰϋ χϋ τοῦ φιλοσόφου ἐξηγησία τῶν τετραστίχων τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ θεολόγου, οἷς ἐπέγραψεν οὕτως

Γρηγορίου πόνος εἰμί • τετραστιχίην δὲ φυλάσσω
 γνώμαις πνευματικαῖς, μνημόσυνον σοφίης ¹⁾).

Explicit p. 276 τῷ πατρὶ καὶ τῷ νιῷ καὶ τῷ ἀγίῳ πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώ-
 νων ἀμήν. sequitur ipsius Nicetae Davidis tetrastichon, quod etiam in editione Veneta
 a. 1563. fol. 55 verso legitur:

σὺ μὲν σύνοψιν πρακτικῆς θεωρίας
 τετράστιχον βροντήσας ὑψιλὴν πατέρ •
 ἡμεῖς δ' ἀναπλώσαντες ²⁾ ἐν σοὶ τὸ σθένος
 αὐτῆς χάριν καὶ γνώσιν ἐπληθύναμεν.

Ex hoc totius codicis indice primum intelligitur ordinem, quo Nicetas David carmina Gregorii aut ipse collocaverit aut a poeta collocata invenerit, diversum esse a vulgato; deinde numerum carminum, quae Nicetas ἀπόρρητα nominaverit, aliquanto maiorem esse quam Billii numerum. is enim octo tantum carmina ita inscripsit neque quidquam de illo nomine prodidit, quamquam totum Nicetae commentarium in manibus habuit sive in uno codice, cardinalis Sireleti codicem dico, sive in pluribus repertum; nam in annotatione respicit ad commentarium non solum in octo illa carmina sed etiam in septem reliqua et commentarium in tetrasticha totum vertit. Itaque si animum advertisset ad prooemium postremae parti praefixum, etiamsi ordinem carminum mutare noluisset, certe tetrasticha ultimo loco erant ponenda. Ipsum vero Nicetam haec carmina ita appellasse, docere mihi videntur quae de suo proposito scribit in praefatione. *Διὸ καὶ ἡμεῖς οἱ πάντων ἔσχατοι καὶ μικρότεροι πρὸς τὸν ὑπὲρ πάντας τοὺς πρεσβυτέρους καὶ διδασκάλους τιμημένον ἡμῖν Γρηγόριον τὸν θεολόγον τὸν νοῦν ἐπερειδόντες ὡς τῆς ἡμετέρας καθηγεμόνα ψυχῆς καὶ ὡς περισσοτέρως ἐκ τῶν αὐτοῦ θεολογιῶν οικοδομούμενοι ὀλίγους τινὰς ἐκ τῶν αὐτοῦ δυσφράσεων καὶ δυσθεωρήτων λόγων ἤτοι θεοφράσεων ἐπ' ὧν τὰ ἀπορρητότερα καὶ τοῖς πολλοῖς ἀνεπίοπτα εἰς ἐξήγησιν προουθρηκαμεν ἐαυτοῖς.*

Sed neque in omnibus codicibus eundem singulorum carminum ordinem servari neque eadem carmina cognomen τῶν ἀπορρητῶν sive a Niceta sive ab ipso Gregorio profectum ubique habere; testatus est etiam CAROLUS BENED. HASE, quem virum clarissimum et doctissimum memor eorum, quae legi in praefatione ad Leonem Diaconum p. XXIX. ed. Bonn., rogavi, ut, si quid ipsi in promptu esset quod rem conficeret, mecum communicare vellet. ille qua est humanitate in meum usum contulit omnes bibliothecae regiae Parisiensis codices atque de carminibus illis arcanis deque Nicetae in illa commentario litteris ad me datis haec scripsit. „*Ueber die mit dem Namen ἀπόρ-*

1) Haec inscriptio omissa est a Billio in edit. Colon. II, 156, servata in aliis tetrastichorum editionibus, ut in illa, quam adornavit Erhardus Hedeneccius cum Nonni paraphrasi Basileae in officina Petri Pernaie a. 1577, quae editio Hoffmannum in lex. bibl. latuit.

2) Ed. Venet. ἀναπλεύσαντες.

οητα bezeichneten Gedichte herrscht in den zahlreichen Handschriften der Königl. Bibliothek, die ich alle deshalb durchblättert, die grösste Verwirrung. In einigen haben die acht, welche Billius unter diesem Titel zusammenfasste, allerdings denselben Titel, in den meisten aber nicht; in andern fehlen die ἀπόρητα ganz oder stehen vereinzelt unter den übrigen, namentlich in dem trefflichen cod. reg. graec. no. 990, früher MCCCLXXI, 1499 und 2889, im Jahre 1030 geschrieben. Auch, in diesem wenigstens, fehlt das Betwort ἀπόρη, folgenden Titeln: περὶ εὐτελείας τοῦ ἐκτὸς ἀνθρώπου λόγος η. fol. 76 recto; περὶ φύσεως ἀνθρωπίνης λόγ. ιδ. fol. 90 verso; διαφόρων βίων μακαρισμοὶ λόγ. ιε. fol. 100 v., bei welchen Ihre Handschrift es hat. Gleichfalls fehlt das Wort ἀπόρη. cod. reg. gr. 993 in dem fol. 77 r. περὶ εὐτελείας τ. ε. ἀνθρ. und f. 109 v. μακαρισμοὶ βίων διάφοροι; wahrscheinlich war es auch ausgelassen vor dem Gedichte περὶ φύσεως ἀνθρωπίνης, dessen erste 15 Verse in dieser Handschrift mangeln, denn zwischen fol. 94 und 96 ist ein Blatt verloren. Im cod. reg. gr. 992 aus dem Anfang des XV. Jahrh. stehen unter vielen andern Gedichten des Gregorius nur drei carmina ἀπόρητα, nämlich fol. 179 r. περὶ προνοίας λόγος ε' — also doch mit Rücksicht auf die abgeschlossene Ordnung der Arcana, unter denen das carmen de providentia allerdings das fünfte ist — fol. 181 v. περὶ λογικῶν φύσεων, ohne weitere Andeutung, statt π. νοερῶν οὐσιῶν; fol. 185 v. das carmen de anima und statt des Titels ein leer gelassener Platz. Dagegen hat der von einem geübten und nicht ungelahrten Calligraphen im Anfang des XIV. Jahrh. — wie es mir scheint — geschriebene cod. reg. gr. 1220 alle acht mit folgender Ueberschrift fol. 191 v.: Τοῦ αὐτοῦ θεολόγου ἔπη τὰ καλούμενα ἀπόρητα · περὶ ἀρχῶν. fol. 192 v.: περὶ υἱοῦ. f. 193 v. περὶ πνεύματος. f. 195 r. περὶ κόσμου. fol. 196 v. περὶ προνοίας. f. 197 v. περὶ λογικῶν οὐσιῶν. f. 199 r. περὶ ψυχῆς. f. 201 r. περὶ διαθηκῶν ζ. — Trotz dieser überall wieder vorkommenden Verschiedenheiten — denn unter unsern, Gedichte des Gregorius enthaltenden Handschriften, deren wenigstens dreissig, ist fast keine, welche in Ordnung der Gedichte mit irgend einer andern ganz übereinstimmt — scheint mir doch die Benennung ἀπόρητα, rührt sie nicht von dem Verfasser selbst her, wenigstens sehr alt zu seyn. Vielleicht aber hat er selbst so acht Dichtungen bezeichnen wollen, in welchen nach seiner Meinung die meiste Metaphysik und die wenigsten Anspielungen auf eigene Gefühle, Lebensverhältnisse und Persönlichkeiten waren. Abschreiber mögen die Benennung auf noch andere übertragen haben. Von dem Commentar des Nicetas David glaube ich einzelne Sätze, Zeilen, einzelne Bruchstücke, überall ohne seinen Namen, theils in den eng geschriebenen Scholien, die den Rand mehrerer Handschriften bedecken, theils in der Interlinearparaphrase anderer wieder zu erkennen; einen Codex aber, der erwähnten Commentar unvermischt mit fremden Zusätzen enthielte, besitzt die Königl. Bibliothek nicht.“

Octo illa carmina arcana eodem quidem ordine sed sine hac inscriptione et ita, ut ex uno carmine facta sint duo aut tria, leguntur in codice carminum Gregorii Naz. Bodleiano, quem descripsit Gaisfordius in catalogo sive notitia manuscriptorum qui ab E. D. Clarke comparati in bibliotheca Bodleiana adversantur p. I. p. 23. sq. Initium primi carminis *περὶ ἀρχῶν* desideratur, quum duo folia desint; fol. 151 r. incipit verbis *εἰς θεὸς ἔστιν ἄναρχος* cet. qui versus est vicesimus quintus illius carminis; deinceps sequuntur reliqua carmina ita inscripta: *περὶ υἱοῦ, π. πνεύματος, π. κόσμου, π. ἀγγέλων, π. προνοίας, π. λογικῶν φύσεων, π. φύσεως, π. διαθηκῶν, π. ἐπιφανείας Χριστοῦ, π. βαπτίσματος.* sed carmen *περὶ ἀγγέλων* ultimi versus sunt carminis quarti *περὶ κόσμου* et numero quidem duodecim; et totidem Gaisfordius quoque numeravit, quamquam in editione Coloniensi tantum undecim exstant; nam unus versus inter v. 91 et 92 excidit, quem ex nostro codice inseram. locus ita scribendus est.

*ἀγγελικῶν τε χορῶν βροτῆρν φύσιν, ἀγγελικῶν μὲν
οὐ μάλα πολλὸν ἀνευθε παραστάτιν, ἡμετέρην δὲ
καὶ μάλα πολλὸν ἀνευθεν, ἐπεὶ χθονὸς ἐκγεγόμεσθα.*

Porro quae inscripta sunt *περὶ ἐπιφανείας* et *π. βαπτίσματος*, partes sunt carminis octavi inter arcana; primum carmen incipit a versu 31, alterum a v. 82. Deinde tribus carminibus interiectis sequitur carmen *π. ἀρετῆς ἀνθρωπείας*, quod in Nicetae collectione nonum est, et ipsum quoque in duas partes divisum, quarum altera, *π. ἀρετῆς παραινετικῶς β'*, incipit a versu 85. Denique *γνωμολογία* reperitur in extremo libro fol. 207; reliqua carmina desiderantur. Scholia vero, quae ad marginem leguntur, grammaticus scripsit non indoctus.

Neque illam inscriptionem inveni in codice Gudiano gr. 97, in quo aliquot carmina Gregorii continentur (v. bibl. Guelferb. codices gr. cet. rec. Frid. Adolfus Ebert, pag. 84.) et quem Schoenemannus v. d. illius bibliothecae praefectus ad me misit. ibi enim fol. 36 recto sq. legitur etiam illud carmen, quod est decimum quintum ex ordine Billii, a Niceta vero inter arcana positum et coniunctum est cum decimo quarto, cum hac inscriptione: *περὶ τῆς τῶν παρόντων ματαιότητος*, nullo cognomine apposito. Metaphrasis autem carminum, quam idem codex praebet, ita est instituta, ut singuli versus explicentur; v. c. ut ex illo carmine exemplum apponam:

*τίς καὶ πόθεν εἰς τὸν βίον ἦλθον; ἐπειδὴ δὲ με ἡ γῆ κρατήσῃ,
τίς πάλιν ἀπὸ γῆς γενήσομαι ἐν τῇ ἀναστάσει;
ποῦ δὲ φέρων στησεῖ με ὁ θεὸς ὁ μέγας; ἄρα σαώσει κ. τ. ε.*

Restat ut de numero carminum, quot Nicetas interpretatus fuerit, videamus. Commentarium in tetrasticha, quae ultimum locum obtinent, exorsus est his verbis. Ἐβουλόμην μακροτέρας λόγων πραγματείας κατατεινόμενος πρὸς ἐκάστην ὑπόθεσιν τῶν ἐμμέτρων ἐπῶν τοῦ Θεολόγου τὴν ἀρμόζουσαν ἐξήγησιν ἀνατάξασθαι. — ἄλλης δὲ βασιλικῆς ὑπομνησθεῖς καὶ πατρικῆς ἐντολῆς — ἐφυλαξάμην ἐπιπλεῖον τῆς ἐξηγήσεως μετὰ τὴν τῶν ἀπορρήτων ἐπι-

σκεψιν ἴεναι, τελευταίαν δὲ τῶν προκειμένων τετραστίχων τούτων τὴν γνωμολογίαν ἀποχρώντως ἡμᾶς οἰκοδομοῦσης πρὸς τε Θεωρίαν καὶ πράξιν ἐξηγησάμενος καταπαύσω. Ex his verbis iam hoc verisimile est, interpretationem monostichorum et epigrammatum in laudem Basillii magni, quae Nicetae Davidi in editione Veneta tribuitur, ipsius opus esse non posse; sed Nicetam re vera neque huius auctorem esse neque interpretationis tetrastichorum, quae sub eius nomine in eodem libro vulgata est, demonstrabunt verba tum eius qui hunc commentarium contexit, tum illius qui librum edidit. his addam alios quosdam locos, ex quibus natura et libri et commentarii cognoscatur. librum ipsum, qui in his regionibus est rarissimus, bibliotheca Gottingensis intercedente E. L. A. LEUTSCH v. d. mihi suppeditavit. Inscriptio mirifice corrupta ab Hofmanno in lex. bibl. t. III., p. 134 haec est: **ΝΙΚΗΤΑ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΤΟΥ ΚΑΙ ΔΑΒΙΔ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΕΙΣ ΤΑ ΤΕΤΡΑΣΤΙΧΑ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΝΑΖΙΑΝΖΗΝΟΥ. ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΕΙΣ ΤΑ** μονόστιχα. Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὰ ἐπιγράμματα τὰ εἰς τὸν μέγαν Βασίλειον παράφρασις. **ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΓΕΩΜΕΤΡΟΥ ἐπιγράμματα.** Venetiis apud Franciscum Zanetum. M. D. LXIII. liber continet folia 68 num. formae quadratae; fol. 68 recto: **Τὰ παρόντα τετράστιχα τοῦ μεγάλου πατρὸς Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, ἔτι τε μονόστιχα καὶ ἐπιγράμματα, ὡσαύτως καὶ ἐπιγράμματα Ἰωάννου τοῦ γεωμέτρου τετύπωται μὲν ἐν Ἐνέταις ἐν οἰκίᾳ κυρίου Φραγγίσκου τοῦ Ζανέτου· πόνῳ δὲ πολλῷ καὶ πλείστη ἐπιμελείᾳ Ζαχαρίου ἱερέως σκορδυλλίου κρητὸς τοῦ ἐπιλεγομένου μαραφαρᾶ καὶ ἐπιτρόπου τοῦ τῆς κωνσταντινουπόλεως οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυρίου Ἰωάσαφ. ἀναλώμασι μὲν τοῖς αὐτῶν ἤδη δὲ σὺν Θεῷ πέρας εἴληφε α, φξγ' ἀπὸ τῆς Θεογονίας μαιμακτηριῶνος ὀγδὴ φθίνοντος. οἱ γοῦν ἀναγινώσκοντες εὐχέσθε καὶ ὑπὲρ ἀμφοτέρων. Ἐὖν μυροῖσι τὰ καλά γίγνεται πόνοις.** A — P. Ἀπαντᾷ ἐστὶ δυνάδια. **Fol. 3 r. ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ ΤΟΥ ΤΟ ΣΥΝΓΡΑΜΜΑ ΠΟΙΗΣΑΜΕΝΟΥ** (οὐ τὸ παρὸν) προσφώνησιν ἔχον πρὸς τὸν ἀξιόσαστα ποιήσασθαι τὴν ἐξήγησιν τῶν τετραστίχων τοῦ Θεολόγου Ἰωάννου μοναχοῦ τοῦ Ζωναρᾶ. **Εἰς σὴν χάριν, μακαριώτατε ἀδελφέ, τὸ πόνημά μου τοῦτο πεπόνηται· εἰσῆλθε γὰρ τὸ ἀξιωμαί σου ἐνώπιόν μου καὶ με κατεδυσώπησε τυγχάνον πνευματικὸν καὶ ναρκῶσάν μου τὴν χεῖρα ἱαστώνῃ καὶ γῆρα ὅμως ἐκίνησε πρὸς γραφὴν καὶ τὰς σοφωτάτας γνώμας τοῦ Θεολογικωτάτου καὶ βαθυγνώμονος πατρὸς Γρηγορίου πεποίηκεν ἐξηγήσασθαι. — ἀλλὰ γε τελεωτέρα εἶη ἂν ἡ ἐξήγησις τῆς ἐγκειμένης τῇ βίβλῳ τῇ παρὰ σοῦ κομισθείη μοι διὰ τὸ ἐκείνης στενὸν κομιδῆ. —** Hoc prooemium sequitur Σχόλιον Ζαχαρίου ἱερέως. Ἐκ τούτου τοῦ προοιμίου δεδήλωται ὅτι καὶ ὁ θεῖος Ζωναρᾶς τὰ τετράστιχα ταῦτα τοῦ μεγάλου πατρὸς Γρηγορίου ἠρμήνευσε· καίτοι δὲ ἡ αὐτοῦ πᾶσα ἐρμῆνεια οὕτω μοι ἐντετύχηκεν, εἰ μὴ τι καὶ ἡ παρούσα Νικήτα φιλοσόφου τοῦ καὶ Δαβίδ. — **Fol. 41 r. ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ ΠΑΤΡΟΣ Ἰαμβοὶ παραινετικοὶ μονόστιχοι κατὰ στοιχείων. Fol. 53 r. ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ τοῦ Θεολόγου ἐπιγράμματα ἐπιμήδεια εἴτε ἐπιτάφια εἰς τὸν μέγαν βασιλείον διὰ στίχων ἠρωελεγειῶν συντιθέμενα, συνταχθέντα καὶ ἐρμηνευθέντα παρὰ Νικήτα φιλοσόφου τοῦ παφλαγόνος δυοκαίδεκα τὸν ἀριθμὸν ὄντα, ἅπερ ἐπάνω τοῦ τάφου τοῦ μεγάλου Βασιλείου ὁ μέγας Γρηγόριος τέθεικεν.** Ζαχαρίου ἱερέως.

Οἶμαι εἶναι καὶ ταύτην τὴν παράφρασιν καὶ οὐχ ἐρημησίαν Νικήτα τοῦ καὶ Δαβὶδ λεγομένου τοῦ καὶ τὰ ἕτερα ἐρημνεύσαντος τοῦ μεγ. π. Γρηγορίου ἔπη. — Fol. 57 r. ΓΕΩΜΕΤΡΟΥ ΕΚ ΤΩΝ τοῦ γεροντικοῦ εἰς ποιητικὴν τάξιν, ἧς ἡ ἐπιγραφή παράδεισος; in margine: Ἐν ἄλλῳ, Νείλου μίοναχοῦ. haec epigrammata numero 99 utrius sint, etiam ego cum editore ignoro. in libris editis tribuuntur Iohanni Geometrae; Nili vero monachi tetrasticha 95 laudantur in catalogis mss. gr. bibl. Laurent. et cod. Vindobon., v. Iacobs. anthol. gr. XIII, 925. sed redeo ad rem. Ipse Zonaras confitetur se a fratre quodam monacho rogatum interpretationem tetrastichorum scripsisse atque suam sperat magis perfectam fore ea, quam liber ad se transmissus contineat; nam illam esse nimis tenuem. Quamquam in hac re iam sunt omnia, tamen aliud non minus grave argumentum afferam. Fol. 37 recto ad γνωμ. γ'. narratur et aliquanto quidem verbosius, quam in Zonarae annalibus refertur, historia de Nicephoro Bryenio, qui somnio quodam deceptus arma contra Botoniaten cepit sed re male gesta ab illo caecatus fuit. incipit autem scriptor ita: ἐροῦμεν δὲ τι καὶ παράδειγμα οὐκ ἀτερεπές, ὃ τινι ἀφηγομένῳ μεγιστάνων ἠκούσαμεν κ. τ. ε. Haec is, qui vixit saeculo nono, narrare non potuit, sed Zonaras audivit, qui sub Alexio et Iohanne Comnenis magnus drungarius sive praefectus vigiliae et primus a secretis erat. Interpretatio vero nimis tenuis Zonarae visa (Nicetae Davidis) est, quam ille longiore verborum circumscriptione utens etiam locis ex sacra scriptura vel ex aliis libris adhibitis auxit atque amplificavit, et ita quidem ut saepe totas Nicetae periodos suae paraphrasi intexeret. Interdum duae interpretationes exstant, quarum altera inscripta „ἄλλως“ pars est interpretationis Nicetae. Hoc autem opusculum Zonaras senex composuit per otium, quo fruebatur monachus et quo usus est ad alios libros conficiendos, de quibus v. Tittmanni prolegom. ad Zonarae lexicon, p. LXV. neque tamen negligendum est in textu verborum recensendo, quum aliquoties lectionis varietatem notaverit.

Quae quum ita sint, non est quod argumenter de interpretatione monostichorum et epigrammatum; paucis absolvam. neutram puto a Niceta Davide profectam esse; de altera is ipse qui eam edidit hoc tantum opinatur; interpretatio vero monostichorum grammaticum prodit, qui saepe singula tantum verba explicat iisdem fere verbis, quae reperiuntur in Zonarae vel aliorum lexicis. atque similes locos habet etiam tetrastichorum paraphrasis, qui non sine fructu conferri possunt cum Zonara aliisque lexicographis. sed apponam nonnullos eiusmodi locos, ut ad hunc librum animam advertant quibus lexica graeca curae sunt. Fol. 38 verso ad γνωμ. γε' haec leguntur. Γίνωσκε δὲ ὅτι οἱ ἔξω σοφοὶ ἄλλο λέγουσι τύχην καὶ ἄλλο αὐτόματον. ὡς καὶ Ἀριστοτέλης διδάσκει ἐν τῇ αὐτοῦ φυσικῇ ἀκροάσει. τύχη μὲν ἐπὶ τῶν προαιρετικῶν, αὐτόματον δὲ ἐπὶ τῶν ἀπροαιρέτων. εἰ γὰρ τις περιπατῶν ἢ ὀρύσσων ἐν τύχῃ χρυσῷ ἢ ἄλλῳ τινὶ, τούτω λέγεται τύχη. εἰ δὲ λίθος ἀπ' ὑψους μέγας πεσὼν εἰς γῆν χρημάτισει εἰς καθέδραν ἐπιτήδειος, τούτω λέγεται αὐτόματον. ex his verbis, quae respiciunt ad Aristot. φυσικ. ἀκρο. II, 4 sq. p. 195 ed. Imm.

Bekkeri, emendari potest Zonaras s. v. *αὐτόματον* p. 346 ed. Tittm.; nam ultima verba, quae in lexico leguntur, nullum habent sensum. Fol. 4 recto explicantur significationes τοῦ πνεύματος, quas eodem fere ordine posuit Zonaras p. 1558. Fol. 41 verso ad monostichon tertium v. *δράμα* exponitur. *δράμα γὰρ λέγεται καὶ τὸ ποίημα ὡσπερ τὰ τῶν τραγικῶν ποιήματα τὰ μετρητῶς λεγόμενα καὶ γινόμενα λέγονται δράματα παρὰ τὸ μμεῖσθαι τὰς ἀληθεῖς πράξεις · δράμα δὲ καὶ αὐτὴ ἡ ὄντως γινομένη πράξις παρὰ τὸ δράν τὸ ἐνεργῶ. λέγονται δράματα κατὰ τρίτον σημαίνομενον καὶ τὰ ἐκ συσκευῆς καὶ κακουργίας δυνάμενα (s. γινόμενα). cum his comparari potest Zonarae lexicon p. 571, quamquam eadem habet Etymologium Magnum. Fol. 43 verso *θυμός* explicatur. *Εἶδέναι δὲ χορή, ὡς εἶδη τοῦ θυμοῦ τρία, ὄργη, ἦτις καλεῖται χολή καὶ χόλος, μῆνις καὶ κότος · θυμός μὲν γὰρ ἀρχὴν καὶ κίνησιν ἔχων ὄργη καὶ χολή καὶ χόλος λέγεται · μῆνις δὲ χολὴ ἐπιμένουσα ἤγουν μνησικακία · εἴρηται δὲ παρὰ τὸ μένειν καὶ τῇ μνήμῃ παραδίδοσθαι · κότος δὲ ὄργη ἐπιτηροῦσα καιρὸν εἰς τιμωρίαν · εἴρηται δὲ καὶ οὗτος παρὰ τὸ κεῖσθαι.* eadem verba leguntur apud Zonaram p. 1058, qui teste Tittmanno descripsit Joh. Damascenum de orthod. fide l. II, c. 16. Varias significationes v. *τις*, quae fol. 51. r. exponuntur, iisdem fere verbis repetitae sunt in Etymologio Magno p. 688. sed haec sufficiant de Zonara illius paraphrasis auctore; redeo ad commentarium Nicetae Davidis, cuius caussa haec omnia disputavi.*

Quum ad patefaciendam Gregorii mentem saepe abstrusam vere prosit; Billius autem singulis tantum locis Nicetae interpretationem in sermonem latinum conversam brevibus scholiis complectatur excepto commentario in tetrasticha, quem integrum vertit: ego, et quia Nicetae oratio est satis elegans et munda et ne quid interpretationi carminum detrahatur, consilium cepi e codice Cusano graeci commentarii partem eam quae nondum vulgata est typis describendi atque hoc loco huius editionis specimen propono. Ipsa vero carmina ope eiusdem codicis aliquanto emendatiora prodibunt, quae de re sane est quod mihi gratuler. Magnum poetam esse Gregorium equidem non dixerim; certo maior fuit orator; attamen ipsius carmina digna sunt, quae tandem aliquando iusta editione adornentur. Per duo saecula et quod excurrit neglecta fere iacuerunt et, quamvis de singulis carminibus eorumve locis Valckenarius, Iacobsius, alii bene meriti sint, idem Gregorio accidit quod Nonno, cuius metaphrasim philologos propter argumentum theologis, hos propter scripturae genus illis concessisse Franciscus Passovius verissime dixit. Gregorius ut alii poetae christiani multus est in imitando; ab Homero, Hesiodo, Theocrito, Euripide, aliis non solum vocabula sed hemistichia et totos versus habet. Has vero imitationes scriptoresque quo imitatus sit operae pretium est enumerare atque in totam rem diligentius inquirere quam adhuc factum est. Quodsi omnia Gregorii carmina collatione veterum poetarum Graecorum illustrata essent, de dramate illo quod inscribitur *Χριστὸς πάσχω* forsitan leniorem sententiam diceres quam tulerunt Valckenarius et Eichstadius. Atqui nemo est qui nesciat, quanto cum fructu

Valckenarius illam tragoediam ad emendandas Euripidis fabulas adhibuerit. similes vero fructus licet non tam uberes ex comparatione reliquorum carminum redundabunt.

Magis etiam miror carmina Gregorii a lexicographis neglecta esse, quum vocabula habeat, quae vel prorsus desiderantur in lexicis vel ex aliorum scriptorum auctoritate laudantur, qui aut ipsum fortasse Gregorium imitati sunt aut certe post eum vixerunt, sic ἐμπεδόμενος ex Nonni metaphrasi affertur, sed ille vocabulum habet a Gregorio, qui eo primus est usus carm. 61, 179. alia ex eodem genere sunt ἀρχεγόητες Arcan. 6, 79. διαλύσκω π. εὐτελ. 7. μελιχόμενος carm. 63, 121. συναρίθμιος π. εὐτελ. 107. κυδοιμοτόκος, quod legitur in versibus heroicis inter carmina iambica insertis p. 179 ed. Colon. 1).

Denique commemoranda est versus heroici et pentametri compositio. Gregorius licentia quadam nec tamen ipsi soli propria utitur in productione correptioneque syllabarum; in compositione vero ordinum magnam servavit varietatem et quamvis numerus dactylorum spondeorum numero sit maior et saepius regnet ea caesura quae a grammaticis κατὰ τρίτον τροχαῖον vocatur quam mascula illa πενθημιμερής appellata, tamen versus Gregorii non caret elegantia heroici versus necdum habet illam volubilitatem, quam centum post annis Nonnus huic versui conciliavit.

Finem iam huic disputationi facturus cum lectoribus communicabo duo ἀνέκδοτα, quorum primum mihi CAROLUS BEN. HASE misit, quum nollet esse ἀσύμβολος, tum ipse in cod. Gudiano 97 repperi. Gregorii carm. xxiii p. 95 ed. Colon. sex tantum versus continet; in codice autem reg. Paris. num. 992 fol. 88 recto et in Gud. fol. 42 r. haec tria disticha addita sunt:

Ἄλλοι μὲν χρυσόν, οἱ δ' ἄργυρον, οἱ δὲ τράπεζαν

Τιμῶσι λιπαρήν, παίγνια τοῦδε βίου.

Ἄλλοι δ' αὖ Σηρῶν καλὰ νήματα καὶ γύας ἄλλοι

Πυροφόρους· ἄλλοι τετραπόδων ἀγέλας.

Ἀντάρ ἐμοὶ Χριστὸς πλοῦτος μέγας, ὃν ποτ' ἴδοιμι

Νῶ γῦμνῶ καθαρῶς· τᾶλλα 2) δὲ κόσμος ἔχει 3).

Haec sane cohaerent cum reliquo carmine neque tamen in libris editis reperire potuimus. similia dixit Gregorius carm. I, v. 66 sqq. c. 47, 21 sqq. Anthol. Palat. viii, 105.

Alterum ἀνέκδοτον legitur in cod. Gudiano fol. 45 v. atque additum est carmini quod inscribitur γοερά, cuius interpretatio latina apud Leuuenclaium exstat t. II, p. 951. versus autem sunt hi.

1) Eosdem versus heroicis sed sub nomine Sophronii patr. Hieros. sero inveni in Anthol. gr. Palat. sect. I, no. 92.; in edit. Tauchnit. typographi errore κοδοιμ. impressum est.

2) Gud. τᾶλλα.

3) sic Gud.; in Paris. ἔχέτω, quod ex quadam metaphrasi fluxisse videtur; nam interpretatio quae est in Gudiano sic habet: τὰ λοιπὰ δὲ ὁ κόσμος ἔχέτω.

Ὀλβιος ὅστις ἄσαρκον ἔχει βίον οὐδ' ἐπίμικτον
 εἰκόνι τῇ μεγάλη βόρβορον ἀμφέθετο·
 παῦρα μὲν οὐρανόισι νοήμασι ἔσπετ' ἀνάγκη,
 πλείονα δ' τιάει ¹⁾ καὶ ζόφος ἐστὶ βίου.
 εἰ ῥοιῆς γένος εἰμί, τί μ' ἀθανάτοισιν ἔίσκεις;
 εἰ πνεύσθην θεόθεν, τίπττε με πληόδετον
 Χριστὲ φέρεις; γῆρας μὲν ἔβη καὶ ἔθματ' ἀκιδνά.
 ἰδ' ἔτι λύσσαν ἔχει σάραξ ἐπανισταμένη
 ἄμφαδον ἢ λοχόωσα· τὸ δ' ἄλλεον, ὅπποτε μύστην
 οὐρανίων θυνέων μὴ καθαρὸν παρέχη·
 ὀρκίζω σε θεοῖο μέγα κράτος ἠδὲ κελαινὸν
 ἡμαρ ἀλιτροβίων, ἴσχεο μαργοσύνης.
 Μὴ τις ἐμοῖς παθέεσσι καὶ ἄλγεσιν ἢ κάκιστος
 τέρποιτ' ἢ τις ἐσθλὸς ἀνιάνοι φρένα κούφην·
 τὸν μὲν γάρ τις ἔτευξεν ἀρείονα ἐσθλὸν ἄνουσος,
 ὃς οἶδεν καὶ νοῦσον ἀρηγόνα· ἢ ὑπόωσι
 φάρμακον ἢ καθαροῖσι πάλην καὶ κῦδος ἔχουσαν·
 ἄλλω κῦδος ἄμοχθον ἀναξ πόρες· αὐτὰρ ἐμοιγε
 καὶ τὸ φίλον παθέεσσι καὶ ἄλγεσι σεῖο λαβέσθαι.

Scr. Confluentibus mense Julio a. MDCCCXXXIX.

1) metaphrasis est haec: τὰ πλεῖστα δὲ μεταλαμβάνει καὶ μετέχει καὶ σκότος ἐστὶ τοῦ βίου.

Ἐξηγήσεις εἰς τὰ ἀπόρρητα τοῦ μεγάλου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου ἐπιτὰ διὰ ἡρωελεγειῶν.
περὶ φύσεως ἀνθρωπίνης. λόγος ι΄.

Φιλοσοφῆσας ὁ Θεοσοφώτατος περὶ τῆς ἀνθρωπίνης αρετῆς, ὅσα ἢ τῶν ὄλων
τεχνίτις ὑπέρσοφος ἐδωρήσατο σοφία, διὰ τῶν προκειμένων τούτων ἐπιτὰν περὶ αὐτῆς
τῆς τῶν ἀνθρώπων φύσεως διαλαμβάνει, τὸ φθαρτὸν τε αὐτῆς καὶ οὐδαμινὸν καὶ 5
εὐμετάβολον διακωμωδούμενος οὕτω λέγει·

Χθιζὸν ἐμοῖς ἀχέεσσι τετραυμένος οἶος ἀπ' ἄλλων
ἤμην ἐν σκιερῷ ἄλσει θυμὸν ἔδων·
καὶ γὰρ πως φιλέω τόδε φάρμακον ἐν παθέεσσι,
αὐτὸς ἐμῷ θυμῷ προσλαλέειν ἀκέων· 10
5 αὔραι δὲ ψιθύριζον ἀμ' ὄρνιθεσσιν αἰοιδοῖς
καλὸν ἀπ' ἀκρεμόνων κῶμα χαριζόμεναι
καὶ μᾶλα περ θυμῷ κεκαφηότι· οἱ δ' ἀπὸ δένδρων
στηθομελεῖς, λιγυροί, ἡλίιο φίλοι,
|| p. 146 || τέττιγες λαλαγεῦντες ὄλον καταφάνεον ἄλσος· 15
10 πὰρ δ' ὕδωρ ψυχρὸν ἐγγύθι κλύζε πόδας,

2. Carm. XIII. p. 86. ed. Colon. p. 943. ed. Leuuencl.

4. Cod. *τεχνητίς*.

7. Bill. *χθιζός*; utrumque homericum. — οἶος ἀπ' ἄλλων; ita etiam loquutus est Apoll. Rhod. 1, 60 et Tryphiod. 224, et fortasse alii quoque imitantes illud homericum οἶος ἀνευθ' ἄλλων, II. 22, 39, in eadem formula v. οἶος pro μούνος usurparunt, quare non omni ex parte verum esse puto, quod Wernickius dixit ad Tryphiod. v. 490. ceterum ad hunc locum, ni fallor, respexit Moschopolus in scholiis ad Hesiod. O. et D. 11, quamquam Gregorius eadem formula utitur etiam carm. 1, 266. 4, 141. 45, 22. 50, 205. 54, 7. 57, 7.

8. Cod. *ἤμιν*, Bill. *ἤμην*. — θυμὸν ἔδων ductum ex Odys. 10, 379.

11. Bill. *δ' ἐψιθύριζον*; sed π. *ψυχῆς* v. 6 γὰρ βιήσατο. cfr. π. *διαθηκῶν* 26. π. *εὐτελ.* 87. monuit quidem Jacobs. ad Anth. Palat. 3, 454 recentiores poetas augmentum omisisse non videri nisi metri quandam necessitate coactos; sed quid apud Gregorium sit statuendum, nondum habeo exploratum. cum nostro loco cfr. Gregor. Epigram. 129, 1, 5.

κρήναι καὶ ποταμοὶ καὶ ἄλσεα καὶ λαλαγεῦντες

ὄρνιθες λιγυροὶ καλὸν ἐπ' ἀκρεμόνων,

αὔραι τε μαλακὸν συρίμασι κῶμα φέρουσαι, κ τ. ἐ.

De voc. κῶμα cfr. Jacobs. ad Anthol. gr. vol. VII, p. 193. Theocr. epigr. 3, 6.

13. *θυμῷ κεκαφ.* sumptum ab Homero.

11. *στηθομελεῖς*, sic codex; Bill. *στηλομελεῖς*, quod correxit Valcken. ad Theocr. 7, 139; sed quod idem scripsit ἐπὶ δένδρων, non recipiendum esse putavi. — *ἡλίιο φίλοι*, calore enim solis delectantur, v. schol. ad Theocr. 7, 138 et Voss. ad Virg. Eclog. 5, 77. Jacobs. ad Del. Epigr. x, 65.

15. *τέττιγες λαλαγεῦντες* a Theocrito I. I. habet Gregorius; eodem hemistichio utitur carm. 50, 248.

16. Bill. *ἐγγὺς ἔκλυζε*.

ἦκα ῥέον δροσεροῖο δι' ἄλσεος· αὐτὰρ ἔγωγε
 τῶς ἐχόμεν κραταίως ἄλσεος ὡς ἐχόμεν·
 τῶν μὲν ἄρ οὐκ ἀλέγιζον, ἐπεὶ νόος, εὔτε πυκασθῆ
 ἄλγεσιν, οὐκ ἐθέλει τέρψιος ἀντιάαν·

5

αὐτὸς δὲ στροφάλιγξιν ἐλισσομένοιο νόοιο
 τοίην ἀντιπάλων δῆριν ἔχον ἐπέων.

15

Χθές καὶ πρώην, φησὶν ὁ θεόληπτος ἱεροφάντης, ἰδίοις ψυχῆς ἄλγεσιν, ἀνίας τε καὶ
 ὀδύνας κατατροχόμενος, πάντων ἀπομονωθεὶς ἐπὶ τι σκιερὸν ἄλσος ἐκείμην, δακνόμενος
 τὴν αἰσθησὶν καὶ κατατηκόμενος· καὶ γὰρ μοι τοῦτο φίλον αἰεὶ ὡσπερ φάρμακον ἰατῆριον
 10 ἐν αὐστηροῖς πάθεσιν ὀδυναμένῳ τῷ καθ' ἡσυχίαν ἐμαντῷ προσλαλεῖν· αἴραι δὲ λεπταὶ
 ἠρέμα περιηχοῦσαι τὸν ἀέρα ἅμα τοῖς ὠδικοῖς ὄρησιν ἄσμα κελαδοῦσι καλὸν καὶ τερπνὸν
 ἀπὸ τῶν ἀκρομόνων καίπερ ἐκπνέοντι μοι τὴν ψυχὴν ὁμῶς ὑπνον ἥδιστον ἐχαρίζοντο καὶ
 μαλακόν· ἐκεῖ δὴ φησι καὶ οἱ τέττιγες οἱ τοῦ ἡλίου φίλοι, οἱ λιγυρὰν καὶ ὀξείαν ἀπὸ
 τοῦ στήθους μελλίζοντες τὴν φθογγὴν ἐπηχοῦντες ὅλον ἐπλήρουν τὸ ἄλσος ἐκεῖνο τῆς φωνῆς·
 15 ψυχρὸν δὲ ὕδωρ ἠρέμα δι' ὅλου τοῦ ἄλσους παραρρέον καὶ τοὺς ἐμοὺς ἐπέκλυζε πόδας·
 ἐμοὶ δὲ ὁμῶς ἀπαράκλητος ἐτύγγανεν ἡ ψυχὴ· καὶ γὰρ κραταίως τῇ λύπῃ συνειχόμεν
 οὐδὲν ἦπτον ἢ πρὶν γενέσθαι ἐκεῖ· τῶν κατεπαδόντων μὲν γὰρ καὶ θέλειν δοκούντων
 οὐδεὶς ἐμοὶ λόγος· νοῦς γὰρ ἀνθρώπου πολλοῖς καὶ δρίμεσι πόνοις καταβαρυνόμενος οὐκ
 ἐθέλει λοιπὸν παρακαλεῖσθαι οὐδὲ || τέρψεως ἀνθρωπίνης ἔχεται οὐδεμιᾶς· τοῖς || p. 147.
 20 τοῦ νοῦ δὲ κινήμασι καὶ ταῖς τῶν ἐναντίων λογισμῶν πάλαις ἐν καρδίᾳ συστρεφόμενος καὶ
 περιδινούμενος ἐσκόποῦν.

Τίς γενόμεν; τίς δ' εἰμί; τί δ' ἔσσομαι; οὐ σάφα οἶδα,
 οὐδὲ μὲν ὅστις ἐμοῦ πλειότερος σοφίῃ·

25

ἀλλ' αὐτῶς νεφέλῃ κεκαλυμμένος ἐνθα καὶ ἐνθα
 πλάζομαι οὐδὲν ἔχων, οὐδ' ὄναρ ὦν ποθέω·
 πάντες γὰρ χθαμαλοὶ καὶ ἀλήμονες, οἷσι παχείης
 σαρκὸς ἐπικρέμαται κνανῆ νεφέλῃ·

20

1. Cod. ἦκα et αὐταρ.

2. τῶς, sic cod., v. Herm. de emend. rat. gr. gr. 113. — Bill. κρατερῶς. — Cod. ὡς.

4. Bill. ἀντιάειν; v. infra v. 108 ἀσχαλάαν.

6. Bill. ἔχων. — δῆριν ἔχειν fortasse sumtum ex Odys. 24, 515.

22. Idem versus legitur π. εὐτελείας cet. v. 1.

23. Bill. σοφίην.

24. Bill. αὐτός. — ἐνθα καὶ ἐνθα, clausula qua Gregorius etiam utitur carm. 1, 317. 24, 9. est ver-
 sus homerici, v. Il. *, 264. S, 543. Od. ε, 327. 330. η, 95. vituperavit eam apud Nonnum Struve
 in dissertatione de exitu versuum in N. carminibus a. 1834 edita, nullo ut equidem puto iure; nam
 Homeri imitator etiam Nonnus est. v. Naekium virum desideratissimum de hac re disputantem in
 indice praefecti. in univ. rhenana p. m. aest. a. 1835 habendarum.

κεῖνος δ' ἐστὶν ἐμεῖο σοφώτερος, ὃν πλεον ἄλλων
ἠπαφεν ἧς καρδίας ψεῦδος ἐτοιμολόγον.

25 εἰμί · φράζε, τί τοῦτο; τὸ μὲν παρέθρεξεν ἐμεῖο,
ἄλλο δὲ νῦν τελέθω, ὅς δ' ἔσομ', εἴ γ' ἔσομαι.
ἔμπεδον οὐδὲν ἔγωγε, ἥσος θολεροῦ ποταμοῦ
αἰὲν ἐπερχόμενος, ἑσταὸς οὐδὲν ἔχων.

Τίς, φησὶν, ἐγενομένην ἐκ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι ἐλθῶν; τίς δὲ νῦν εἰμί, ἐπεὶ γεγενῆ-
σθαι φημί; καὶ τί μετὰ ταῦτα μάταιος γενήσομαι; καὶ γὰρ οὐτ' αὐτὸς οἶδα σαφῶς, τίς
ἢ κατ' ἀρχὰς εἰσόδος πρὸς τὸν βίον ἢ τίς προσκόπτων ἐνθεν ἄχρι τοῦ τέλους · λυθεὶς
ἐπειτα τίς γενήσομαι, φράσον · καὶ γὰρ οὐτ' αὐτὸς ἀκριβῶς ἐπίσταμαι, ἀλλ' οὐδ' ἐκεῖνος, 10
ὅς μᾶλλον ἐμοῦ σοφώτερος εὐχεται εἶναι · τῷ ἐπιπροσθούντι δὲ σώματι καὶ τῇ ἀγνοίᾳ οἷα
νέφει βαθεῖ τὸν νοῦν κεκαλυμμένος ᾧδε κακεῖ περιπλαναῶμαι, ματαίαις περιφερόμενος ἐν-
νοίαις καὶ οὐδὲν βέβαιον ἐν ἀκριβεῖ ἔχων καταλήψει οὐδ' ἐν ὄνειρῳ, ὧν εἰδέναι ποθῶ ·
ποθῶ γὰρ θεὸν γινῶναι καὶ αὐτὸν οὐκ ἔστι καταλαβεῖν · σοφίαν, εἶπα, σοφισθήσομαι καὶ
|| p. 148 αὐτῇ ἐμακρύνθη ἀπ' ἐμοῦ μακρὰν ὑπὲρ ὃ ἦν · || καὶ πάντες οὗτοι ταπεινοὶ καὶ 15
αἰεὶ πλανώμενοι καρδίᾳ, οἷς ἢ τῆς παχεύσεως ταύτης σαρκὸς σκοτεινὴ ἐπικρέμαται ἢ ἐπίκει-
ται ἀχλύς · „κεῖνος δ' ἐστὶν ἐμεῖο“ κ. τ. ἐξ. ἐγὼ μὲν φησὶν οἶδα σαφῶς, ὡς οὐδὲν τῶν
ὄντων ἢ γενομένων ἀκριβῶς καθ' ὃ δεῖ γινῶναι οἶδα · καὶ τοῦτο ἢ ἐμὴ σοφία τὸ εἰδέναι
ὡς οὐκ ἔστιν ἀσφαλῶς εἰδέναι οὐδὲν · ἐμοῦ δὲ σοφώτερος πᾶς, ὃν μᾶλλον τῶν ἄλλων τὸ
τῆς αὐτοῦ ψυχῆς ἀπατᾷ ψεῦδος, ὃ ἐστὶ νοῦς οἰήσις εἰκῆ τε καὶ ἀπερισκέπτως ἀπερευγο- 20
μένη λογίδια, ἃ οὐκ οἶδεν καὶ ἃ οὐκ ἐπίσταται διαβεβαιουμένη · σκόπει δὲ οὕτως · „εἰμί·
φράζε τί τοῦτο;“ κ. τ. ἐξ. ὄλος ἐνταυθοῖ τῷ θεηγόρῳ σκοπὸς τὴν τοῦ Ἐκαλησιαστοῦ
σοφίαν σαφηγίσει ματαιότητα λέγοντος ματαιοτήτων καὶ προαίρεσιν πνεύματος τὰ πάντα ·
καὶ δὴ καὶ τὴν τοῦ Δαβὶδ μάτην πάντ' ἀνθρώπων εἶναι μελωδοῦντος καὶ τὴν ὑπόστασιν
αὐτοῦ ὡσεὶ οὐδὲν καθορᾶσθαι ἐν προσώπῳ τοῦ πλάσαντος αὐτὸν · ἰσοδύναμα τούτοις φι- 25
λοσοφῶν πυνθάνεται καὶ οὗτος · λέγεις ὅτι εἰμί · πρόσθετες καὶ τί τοῦτο εἰ φράσαι · καὶ
γὰρ ἐν τρισὶ μέρεσι χρόνου πάντως τὰ ὄντα ἐνορᾶται, ἐνεσταῖτι δῆλον ὅτι καὶ μέλλοντι
καὶ παρεληλυθότι · τὸ μὲν οὖν παρεληλυθὸς οὐκ ἔστι · παρῆλθεν γὰρ · τὸ μέλλον δὲ
οὐπω πάρεστι · τὸ ἐνεστὼς δὲ οὐ φθάνω νοῆσαι παρὸν, καὶ παρέδραμεν εὐθύς, οὐ φθάνω
τῷ νῦν καταλαβεῖν · καὶ αὐτὸ θᾶττον ἢ λόγος οἴχεται ἀποπιτάν · οὕτως ὁ χρόνος κ. τ. ἐ. 30

1. Bill. ὅς.

4. Cod. ὅς δ' ἔσομαι, εἴ γ' ἔσομαι.

5. Bill. ἔμπ. οὐδὲν, ἔγωγε ἥσος.

6. Bill. ἐνερχόμενος.

14. σοφίαν, εἶπα, v. Eccles. 7, 24.

15. Cod. ὑπὲρ ὃ ἦν · ἀνθρώπων. πάντες cet.

22. Eccles. 1, 2.

